Eduskunnan hallintovaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HÄTÄKESKUSTOIMINNASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 149/2022 vp)

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi hätäkeskuslain muuttamisen yhteydessä.

Onnettomuustutkintakeskus (OTKES) on vuosikymmenien aikana tarkastellut hätäkeskusten toimintaa useiden onnettomuuksien tutkinnassa. Samalla on nähty toiminnan organisoinnin ja teknisten järjestelyiden merkittävä kehittyminen. Pidämme suomalaista keskitettyä hätäkeskustoimintaa edistyksellisenä. Erityisesti on kehittynyt kyky hoitaa suuronnettomuuksien kaltaisia tilanteita, sekä esimerkiksi eri kielisten ilmoitusten vastaanottoa. Taustalla on hyvä, vaiheittain kehittynyt lainsäädäntö.

OTKESin suositukset

OTKESin tietokannassa on 2000-luvulta 19 selkeästi hätäkeskustoimintaan liittyvää suositusta. Suositukset perustuvat raideliikenne-, ilmailu-, vesiliikenne- ja muiden onnettomuuksien tutkintaan. Suosituksista kaksi perustuu Turun puukotuksiin vuonna 2017.

Yli kolmannes suosituksista liittyy paikantamiseen, johon liittyvät pulmat on käytännössä ratkaistu. Muut liittyvät hätäilmoitusten käsittelykäytäntöihin, yksittäisiin tukitoimintoihin, teknisiin yksityiskohtiin, henkilöstökapasiteettiin ja tulosmittareihin. Keskeneräiseksi on kirjattu ainoastaan kadonneiden ilma-alusten etsintäohjeiden päivittämistä sekä hätäkeskuksen ja meripelastuskeskuksen vuorovaikutusta koskevat suositukset.

Yksi Turun puukotuksiin liittyvä suositus koski väestön varoittamista, johon on saatu erinomaista kehitystä 112 Suomi -sovelluksen avulla. Toisessa Turun puukotuksiin liittyvissä suosituksessa kiinnitettiin huomiota moniviranomaistilanteen johtamiseen. Viranomaisten keskuudessa ilmeni erilaisia käsityksiä siitä, miten moniviranomaistilanteen johtaminen tulisi järjestää.

Tutkintaryhmä suositti, että *sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhdenmukaistavat moniviranomaistilanteiden johtamis- ja viestintätavat sellaisiksi, että tarvittavat viranomaiset pääsevät ja otetaan aktiivisesti mukaan kaikissa äkillisissä suurissa tilanteissa. Keskeiset toimijat ovat hätäkeskus, poliisi, pelastustoimi, ensihoito ja sosiaalitoimi (psykososiaalinen tuki).*

Suosituksen toteuttamisen tila on ”kesken”. Hätäkeskuslaitos on tärkeä toimija siinä, että kaikki tarvittavat viranomaiset hälytetään tehtävään. Tärkeä tehtävä on myös

ONNETTOMUUSTUTKINTAKESKUS
Ratapihantie 9
00520 HELSINKI
www.turvallisuustutkinta.fi
turvalisuustutkinta@om.fi
Puhelin (keskus): 02956 66870
etunimi.sukunimi@om.fi

toimia linkkinä viranomaisten välillä ja tuottaa kullekin viranomaiselle tarpeelliset tukipalvelut. OTKESin käsityksen mukaan suositukseen ei ole saatavissa olennaista ratkaisua hätäkeskuslain avulla. Tosin yksi mahdollisuus on hyödyntää Hätäkeskuslaitoksen johtokeskusta osana johtamista, jos toimialat siihen suostuvat.

Yleiset havainnot lakiesityksestä

Hätäkeskuslain uudistus koskee merkittävältä osin tietosuojaa ja siten muun muassa henkilötietojen käsittelyä ja rekisterin pitäjän määrittelyjä. Perusteet muutoksille vaikuttavat johdonmukaisilta. OTKES ei tunnista muutosehdotuksissa esteitä sujuvalle hätäkeskustoiminnalle.

Riskinä saattaa olla liiallinen monimutkaisuus ja kontrolli, jotka voivat aiheuttaa hätäkeskuspäivystäjille epätietoisuutta, seuraamusten pelkoa ja liiallista varovaisuutta. Toinen riski voi liittyä tietojärjestelmiin, jos niitä ei saada teknisistä tai resursseihin liittyvistä syistä rakennettua käytöltään sujuviksi ja toimintavarmoiksi. Jatkossa on tärkeää seurata, että tehtävien tehokas käsittely ei takertele viranomaisten välisten raja-aitojen vuoksi.

OTKESin päivystys

Turvallisuustutkintalain 16 §:n nojalla tehtävät onnettomuusilmoitukset ovat yleensä puhelinsoittoja. Ilmoitukset ovat kiireellisiä ja riippuen tapauksesta ne voivat vaatia hyvinkin nopeaa reagointia, johon voi sisältyä esimerkiksi paikalla tapahtuvaa tutkintaa, jolla turvataan mahdollisen turvallisuustutkinnan edellytykset. Ripeä toiminta mahdollistaa yhteiskunnallisesti kriittisten toimintojen nopean jatkumisen kuten esimerkiksi lentoaseman kiitotien tai esimerkiksi pääradan avaamisen mahdollisimman nopeasti. Ilmoitusten vastaanotto ei sisällä julkisen vallan käyttöä. Onnettomuusilmoitusten johdosta tehtävät päätökset ja mahdollisiin toimenpiteisiin ryhtyminen sisältää julkisen vallan käyttöä ja nämä päätökset OTKES tekee itsenäisesti ja riippumattomasti.

Lakiesityksessä lisättäisiin turvallisuustutkintalakiin jo käytännössä kokeiltu järjestely, jossa Hätäkeskuslaitos avustaa OTKESia onnettomuusilmoitusten vastaanotossa. Lisäys on erinomainen. OTKESin päivystyksen hoito Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa on merkittävästi parantanut toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta. Ilmoitukset otetaan vastaan tietoturvallisessa ympäristössä ja lisäksi ne kirjataan OTKESin järjestelmään. Menettely on koettu molemmin puolin toimivaksi eikä ilmoitusten vastaanotto kuormita Hätäkeskuslaitoksen johtokeskusta (keskimäärin 1-2 soittoa viikossa).

OTKES on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallinnossa on kymmeniä tai satoja erilaisia päivystyksiä ja varallaoloja. Muun muassa OTKESin ja Hätäkeskuslaitoksen väliset kehittämistoimet osoittavat, että kalliita ja usein hankalasti järjestettäviä 24/7-toimintoja kannattaisi laajemminkin keskittää.

OTKESin tietojensaanti

OTKES pyytää usein Hätäkeskuslaitokselta tutkittavaan onnettomuuteen liittyviä tallenteita ja mahdollisesti muita tietoja. Tiedot on saatu Hätäkeskuslaitokselta ongelmitta. Tietojensaantivaltuus on turvallisuustutkintalaissa. Onnettomuustutkintakeskus esittää, että selvyyden vuoksi ja sujuvan toimintatavan säilyttämiseksi hätäkeskuslakiin säädettäisiin OTKESin tiedonsaantioikeudesta siten, että Hätäkeskuslaitos voisi salassapitosäännösten estämättä maksutta luovuttaa tietoja hätäkeskusjärjestelmästä Onnettomuustutkintakeskukselle turvallisuustutkintaa varten.

ONNETTOMUUSTUTKINTAKESKUS

Allekirjoittaja Kokko Kurt 91266539W
DN: cn=Kokko Kurt 91266539W, c=FI,
o=Onnettomuustutkintakeskus, email=kurt.kokko@om.fi
Syy: Hyväksyn dokumentin
Päivämäärä: 2023.01.03 14:12:14 +02'00'

Johtaja Kurt Kokko

Allekirjoittaja Leena Kostiander
DN: cn=Leena Kostiander, c=FI, o=OTKES,
email=leena.kostiander@om.fi
Päivämäärä: 2023.01.03 10:39:27 +02'00'

Hallintopäällikkö Leena Kostiander